

RASSOMLIK SAN'ATIDA OQIM VA YO'NALISHLARNING MUHIM JIHATLARI

Ro'zmetova Surayyo Baxtiyor qizi

Urganch davlat universiteti, San'atshunoslik fakulteti

Rangtasvir yo'nalishi 3 kurs talabasi

Annotatsiya

Ushbu maqolada rangtasvirning oqim va yo'nalishlarida ishlash uslubi, o'ziga hosligi va uning muhim jihatlari, turli oqim va yo'nalishlarida ijod qilgan rassomlar ayrim asari to'g'risidagi ma'lumotlar yoritilgan.

Kalit so'zlar: Qubbizm, janr, portet, san'at, estetika, go'zallik, manzara, batal, rangtasvir, ijod, animalistic, afsonaviy.

Rasm- juda keng, chuqur ildizli madaniyatga va metodga tayanadi. Imsiz oddiy bajarilishi mumkin ekanini aytuvchilar, ular kompozitsiyasiz, tutunsiz bir kemandan ekipajiga o'xshaydilar. Qayerga ketayotganlarini o'zlari ham aniq bilishmaydi.

Leonardo da Vinchi

Rasm nima? Keng ma'no bilan rasm bir ifoda va tushuntirish vositasidir. Bir shakl san'atidir. Buni yanada kengroq ochib beradigan bo'lsak, rasm ko'rilganlarning, tuyg'u tushuncha va taassurotlarning chizgilar, shakllar va ranglar bilan ifoda etilishidir.

Bir ifoda vositasi bo'lgan rasm san'atining o'zida, uning ifodasida rassomni tasirlantirgan bir nechta falsafiy qarashlar borligini ham diqqatga olish kerak. Rasm san'atlarning kelib chiqishidan bu yana davriy o'zgarish bosqichlarini o'tkazgan har bir davrning tushuncha va madaniyat an'analari ko'ra falsafiy qarashlar juda farqlidir.

San'at-inson uchun estetik zavq-shavq manbai, inson hayotiga go'zallik baxsh etadi, odamlarda voqelikka nisbatan hissiy munosabatni shakllantiradi, hayotni kuzatish, o'rganish va bilish vositasi, hayotni inson orzu qilgan tomonga o'zgartirishda yordam beradi, tarbiya vositasi, hayotdagi go'zallikdan ilhomlanishga, xunuklikdan nafratlanishga chorlaydi, odamlar orasidagi ma'naviy ko'priklar, muloqot vositasi, odamlarning badiiy estetik didini tarbiyalaydi, ularda ma'lum dunyoqarashni shakllantiradi va h.k. San'at jamiyat ma'naviy hayotining boshqa hodisalari (fan, mafkura, axloq) bilan ma'lum darajada bog'liqdir.

San'atning maqsadi dunyoni badiiy o'zlashtirish, uni ma'naviy boyitadigan asarlar yaratish yo'li bilan kishilarning estetik ehtiyojlarini qondirishdan iborat. San'at asarlarining diqqat markazida insonlar, ularning ijtimoiy aloqasi va o'zaro munosabatlari, muayyan tarixiy sharoitlardagi hayoti, faoliyati turadi.

Shuning uchun ham san'at asarlari beradigan ma'rifiy bilim muayyan mamlakat, millat yoki bir tarixiy davr va shaxslar haqidagi ilmiy asarlardan olingan ma'lumotlardan farqqiladi.

<https://conferencea.org>

San'atning tarbiyaviy kuchi unda ifoda etilgan kechinma va obrazlarning har bir o'quvchi, tomoshabinning qalbiga kirib borishi, ularda zavqiy hissiyotlarni uyg'otishidadir. San'at tasviriy san'at, me'morlik, rassomlik, haykaltaroshlik, musiqa, teatr, kino, sirk, badiiy adabiyot, xoreografiya va boshqalarni o'z ichiga oladi. San'at barcha ijtimoiy ong shakllari singari o'z taraqqiyot qonuniyatlariga ega.

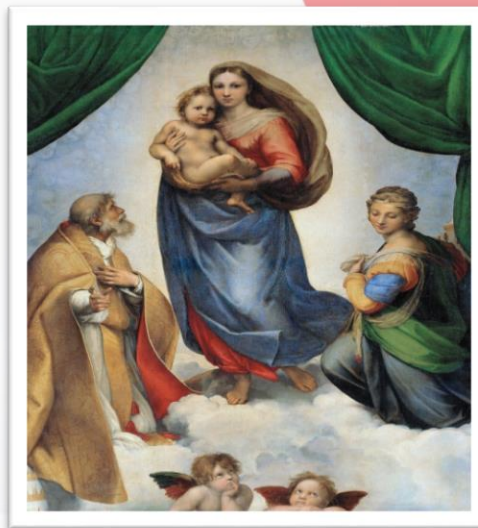
Shunday ekan ushbu maqolada Tasviriy san'atning turli oqim va yo'nalishlari to'g'risida qisqacha ma'lumot berib o'tishni lozim topdik. Ana shunday yo'nalishlardan biri klassizm bo'lib, **klassizm** renessans sanati an'alariga uyg'un kartina yaratish tushunchasining ustun bo'lgan bir sanat oqimidir. Perspektiva, o'chov, plan, kompozitsion, yorug'lik va soya kabi asosiy qoidalarga bog'liq qolgan holoda ko'proq realistik ma'noda kartina yaratish sifatida ifodalana oladi. Klassizm adabiyotda va yunon va rim san'atining mustahkam tarixiy yondashuv va estetik munosabatdir. Yangidan tug'ilish deya ataladigan Renessans davrida rivojlangan. Klassizmning asosiy elementlari oliyjanoblik, oqilonalik, uyg'unlik, ochiqlik, universallik, idealism, muvozanat, mo'tadillik, go'zallik, ulug'vorlikdir. Yani bir asarning klassik deb sanalishi uchun shu xususiyatlarga ega bo'lishi kerak. Qisqasi, klassik bir asar, bir uslubning eng yetuk va eng uyg'un ifodasini topgan asardir. Klassizm o'zining asoslarini Renessansdan yani uyg'onish davri aristokratiyasidan oladi. Boshqabir qarashlarga ko'ra klassizm aristokratiyasining oqimidir.

Bu oqimning asosiy vakillari: Leonardo da Vinchi, Mikelandjelo Buenarotti va Rafaelldir (1-rasm).

555ee55555-rasm

Leonardo da Vinchi Jakondasi.
Mona Liza.

e6e5

Rafaell. Sikstin Madonnasi asari

Barokko

XVII asrning boshida Yevropada yangi bir san'at uslubining yaralishiga guvoh bo'lamiz. Bu yangi uslub bo'lib, Renessans uslubidan farqli, hatto unga butunlay qarshi bir san'at uslubidir. San'at tarixchilari, faqat rasm, haykaltaroshlik va memorchiligi emas, boshqa san'at turlarini ham jamlagan, asosida Renessansdan farqli, yangi bir dunyo qarashga tayanadigan bu uslubga "Barokko san'ati" nomini berishgan. Barokko so'zi, portugolcha "Barukka" so'zidan kelib chiqqan. Portugolchada tuzilishi g'alati, egri-bugri marjonlarga berilgan bu kichraytiruvchi nom, u Renessans davri tamoyillariga yuz yil o'tgandan keyin ham sodiq qolgan konservativ odamlar tomonidan o'rnatilgan. Barokko davrida rasmlar ham devoriy hamda palatno yuzasiga ishlangan. Bu oqim eng buyuk ustalari Karavajjio, Rubens, Rembrant va Valezquezdir (2-rasm).

2-rasm

Karavajjio Гадалка (Topishmoq) asari

Neoklassizm

XVIII asrda, san'atda bir nechta yangi o'zgarishlar o'zini ko'rsatdi. Misol tariqasida rassomlar uchun tabiat, oila, oila hayoti, yaxshilikparvarlik kabi turli his tuyg'ular rassomlarni qiziqtirardi va bu mavzularni tanlab olib ishlanishi, bu o'zgarishlarning muhim bir bo'limidir. Fransiyada tug'ilgan bu tushuncha san'at tarixi tilida "Neo-Klassik davr" sifatida nom olgan. Bu davrda eski Yunon va Rim uslubi yangidan jonlandirilgan. Bu oqim aynan Barokko San'atining o'ta bezakliligiga tuyulgan e'tibor. Neoklassik rasmning uslub xususiyatlari; yorug'likning kelishidagi tasirli uzoq perspektiva va chuqurlik izlanmagan, orqaplarda og'irlik beradigan keskinlashgan chizgilardir. Bu oqimning eng buyuk ustasi Jakues Louis Daviddir (3-rasm).

3-rasm. Jakues Luis David. Safo va Faon asari.

Impressionizm

Impressionizm fransuzcha impression – taassurot manosidan olingan bu tushuncha impressionism rassomlari tashqi dunyoga oit bo'lgani, yorug'ligi, ranglari, tasiri, mahsunligini ishlab va oniy tutulgan mavzular tasvirlangandir. Bu oqim yorug'lik bilan rasim yaratish sifatida ifodalanadi. Tomosha qilingan asosiy unsur quyoshdir. Mavzu yorug'lik tushishlari orasida yo'qoladi. XVII asrda paydo bo'lgan Barokko uslubi, o'zgargan holda XVIII asrda ham borligini saqlab qolgan. Barokko san'ati soya va yorug'lik uyg'unligiga tayangan kuchli tassurot qoldiruvchi, ichdan tasir qiluvchi dramatic tasiri borib-borib yo'qolib va o'rnini yanada yumshoq bir uslubga bergan. Bu davrda rassomlar, ustaxonalarining xira muhitidan chiqib quyosh nurida rasm ishlaganlar.

Bu davrning eng muhim vakillaridan Klod Mone, Avguste Renoir, Vinsent van Gogh, jezzane, Touluiz Letrek, Sisley, Kamilla Pissarrodir.

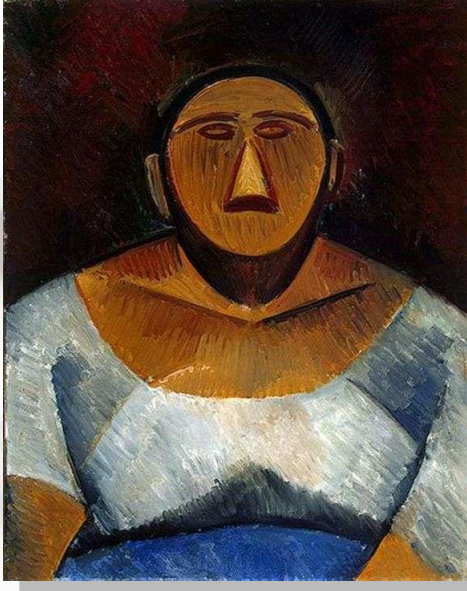
Kubbizm

Kubbizm, XX asrning boshlarida o'rtaga chiqqan bir san'at oqimidir. Kubbizmda jismlar parchalanib, ayiriladi va takrordan tuziladi. San'atchi obyektini bir nuqtadan qaragan holda chizish o'rniga, bir nechta nuqtadan nuqtadan qaragan holda obyektini yanada keng bir bog'lamda ko'z oldiga yoyadi. Odatda yuzalar, hechbir aniq chuqurlik tuyg'usi izlamasdan, ko'rinishda tasodifiy burchaklardan kesishadi. Orqa fon va figura, kubbizmining harakteristik xususiyatlaridan bo'lgan mavhumlik, sig'ish maydoni yarata olish uchun bir birining ichiga ishlangan sifatida yer oladi. Kubbiz, Pablo Picasso va Georges Braque, fovistlardan (fovizm), Afrikahaykallaridan, rassom Paul Jezzane va Georges Seuratdan tasirlangan. Kubbizm, 1910 yillarda yaxshigina tarqalgandir.

Kubbizm (kub so'zidan) – Yevropa tasviriy san'ati (ko'proq rangtasvir) dagi modernistik oqim. XX asr birinchi yarmida yuzaga kelgan. Dastlab Fransiyada paydo bo'lgan. Kubbizm

<https://conferencea.org>

san'ati realistik an'analardan voz kechib, hajmli shakllarni loyihalash vazifasini birinchi o'ringa qo'yadi. [4]

1-rasm.

Pablo Picasso. «Femmer» 1935.

Pablo Picasso. Jaklin gullar bilan.

Surrealizm

Surrealizm (o'ta realistik), XX asrning boshlarida Yevropada paydo bo'lgan san'at oqimidir. Shoir va rassomlar 1-jahon urushining yo'l ochgan yiqilish qarshisida daxshatda qolgan aqliy qoidaga qarshi turib, bilimdan tashqari, ro'yoviy dunyoga yo'naltirishga boshlaganlar. 1924-yilda tarqalgan o'ta realistik oqimida tushunchaning aqlning tajribasi bo'lmasdan va ahloq kabi to'siqlarni yo'q hisoblab o'rtaga chiqardilar. Asarlarida narsalarning odatdan tashqari tuzilishlarda surrealist rassomlar ko'pincha tushlarning yashirin dunyosini tilga tasvirlashga harakat qilishgan. Ba'zida narsalarni oz tabii holatida chiqarib hayratlantiruvchi ro'yoviy muhitga olib o'tdilar. Surrealistik oqimning Belgiyalik eng muhim vakillaridan Rene Magritte (1898-1967) aqil bilan aqildan tashqari orasidagi chiziqni yo'q qilib rasmlar yaratdi. Oyoqlari ayol, usti baliq bir suv parisi, egizak Piza qal'asini suyagan bir qush pati tasirli tablolarida joy olgan etibor tortuvchi tasvirlardandir. 1920-yildan boshlangan surrealistlar bilan aloqa qurgan ispanyalik rassom Ruan Miro (1893-1983) kutilmagan tuzilishlardan va ranglardan foydalandi. Rasmlaridan joy olgan ayol, qush, yulduz kabi erkin tuzilishlardagi motivlarda ro'yoviy tasvirlar yaratdi. Bu sehirlil tasvirlar bilan bolalarcha bir dunyo qurdi. Surrealistik oqimi bilan tanilgan Salvador Dalining (1904-1989) paytlaridan va tushlaridan tasirlanib yaratgan rasmlarida erib oqayotgan soatlar, gavdasida tortmalar bo'lgan insonlar, bo'shliqda uchayotgan ashyolar joy oladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Аристотель, Поэтикаа (ruschadan M. Mahmudov va
2. U. Tuychiyev tarjimasini), T., 1980;
3. Пугаченкова Г. А., Ремпель Л.И., История искусств Узбекистана, М., 1965;
4. Махмудов Т., Эстетика и духовные ценности,
5. Vaught Brogan, Kubizm. J. (2005).
6. S.R.Serafin va A.Bendixen (tahr.), Amerika adabiyoti davomiy entsiklopediyasi